

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 288/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen uusista opetusmenetelmistä ja oppimisympäristöistä peruskoulussa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jenna Simulan /ps ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 288/2019 vp:

Mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta peruskoulujen tilaratkaisuissa ja opetusmenetelmissä otetaan paremmin huomioon lapset yksilöinä ja

millä tavoin estetään opetuksen laadun rapautuminen uudistusten vuoksi sekä varmistetaan tasavertaisuuden toteutuminen?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kouluissa käytetyt opetusmenetelmät kuuluvat Suomessa opettajan pedagogisen autonomian piiriin, joten opettajat voivat vapaasti valita käytetyt menetelmät. Opetusmenetelmien valinnassa tulee ottaa huomioon, mitä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014) on linjattu perusopetuksen työtavoista: ”Työtapojen valinnan lähtökohtana ovat opetukselle ja oppimiselle asetetut tavoitteet sekä oppilaiden tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Työtapojen vaihtelu tukee ja ohjaa koko opetusryhmän ja jokaisen oppilaan oppimista. Opetuksessa käytetään eri ikäkausien sekä erilaisiin oppimistilanteisiin soveltuvia työtapoja. Työtapojen ja arviointimenetelmien monipuolisuus antaa oppilaalle mahdollisuuden osoittaa osaamistaan eri tavoin.”

Koska tutkimusten mukaan oppilaat oppivat eri tavalla, tulee tämä opetuksessa huomioida tarjoamalla monipuolisia työtapoja, jotta jokainen oppilas voi oppia itselleen sopivalla tavalla. Monipuolisista työtavoista opetussuunnitelman perusteissa todetaan seuraavasti: ”Monipuoliset työtavat tuovat oppimiseen iloa ja onnistumisen kokemuksia sekä tukevat eri ikäkausille ominaista luovaa toimintaa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat sekä eri aistien käyttö ja liikkuminen lisäävät oppimisen elämyksellisyyttä ja vahvistavat motivaatiota.” Lisäksi perusteissa on korostettu yhdessä tapahtuvan oppimisen merkitystä, koska jatko-opinnoissa ja työelämässäkin tulee kyetä yhteistyöhön toisten kanssa: ”Työtapojen valinnalla voidaan tukea myös yhteisöllistä oppimista, jossa osaamista ja ymmärrystä rakennetaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaita ohjataan toimimaan erilaisissa rooleissa, jakamaan tehtäviä keskenään ja olemaan vastuussa sekä henkilökohtaisista että yhteisistä tavoitteista.”

Tuen tarpeen ehkäisemisen näkökulmasta työtapojen valinnassa korostetaan myös oppilaiden erilaisia yksilöllisiä tarpeita seuraavasti: ”Opetuksen eriyttäminen ohjaa työtapojen valintaa. Eriyt-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 288/2019 vp

täminen perustuu oppilaantuntemukseen ja on kaiken opetuksen pedagoginen lähtökohta. Se koskee opiskelun laajuutta ja syvyyttä, työskentelyn rytmiä ja etenemistä sekä oppilaiden erilaisia tapoja oppia. Eriyttäminen perustuu oppilaan tarpeille ja mahdollisuuksille suunnitella itse opiskeluaan, valita erilaisia työtapoja ja edetä yksilöllisesti. Työtapojen valinnassa otetaan huomioon myös oppilaiden väliset yksilölliset ja kehitykselliset erot. Eriyttämällä tuetaan oppilaan itsetuntoa ja motivaatiota sekä turvataan oppimisen rauhaa. Eriyttämällä myös ehkäistään tuen tarpeen syntymistä.”

Valtioneuvoston asetuksessa perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta säädetään seuraavasti: ”Oppilaita ohjataan ja kannustetaan omatoimiseen ja kriittiseen tiedonhankintaan ja heille annetaan valmiudet sitä edellyttävän tietoa- ja viestintäteknologian käyttöön.” (Valtioneuvoston asetus 422/2012 4 §)

Koulurakennuksista eli peruskoulun fyysisistä opetustiloista ja muista oppimisympäristöistä vastaavat kunnat ja muut opetuksen järjestäjät. Valtioneuvoston asetuksessa perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta säädetään seuraavasti: ”Koulun toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä, huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet, tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta.” (Valtioneuvoston asetus 422/2012).

Suomessa on noin 4200 peruskoulu- ja lukiorakennusta. Koulurakennuksista noin 85 % on rakennettu ennen 1990-luvun alkua. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 5/2018, Kuntien rakennuskannan kehitys- ja säästöpotentiaali). Tästä syystä Suomessa on paljon koulurakennuksia, joita on tarpeen joko peruskorjata tai korvata kokonaan uusilla koulurakennuksilla. Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999, MRL) määritellään rakentamista koskevat yleiset edellytykset ja tekniset vaatimukset, jotka koskevat myös koulurakentamista. Lisäksi rakentamista ohjataan asetuksilla. Ne on koottu yhteen ympäristöministeriön ylläpitämään Suomen rakentamismääräyskokoelmaan. Ympäristöministeriö on myös laatinut ohjeita hyvän rakennustavan toteuttamiseksi. Rakennustietosäätiö on julkaissut kesäkuussa 2019 ohjeet perusopetuksen ja päiväkotien sisä- ja ulkotilojen suunnittelua varten. Ohjeiden laadinnasta ovat vastanneet laaja-pohjaiset moniammatilliset toimikunnat. Lisäksi työhön on osallistunut eri alojen asiantuntijoita ja laaja lausunnon antaneiden joukko. Ohjeissa painotetaan erityisesti koulun pedagogisen suunnitelman laatimista ennen suunnittelutyöhön ryhtymistä ja käyttäjien osallistamista koko suunnittelu-, rakentamis- ja käyttöönottoprosessin ajan. Lisäksi Opetushallitus laatii ohjeistusta mm. taito- ja taideaineiden opetustilojen suunnittelun tueksi.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppimisympäristöjen valinnassa korostetaan sitä, että oppimisympäristöjen tulee tukea oppimista. Perusteissa todetaan seuraavasti: ”Oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet.” Monet oppijat tarvitsevat muusta oppimisympäristöstä eriytettyä tilaa oppiakseen parhaalla mahdollisella tavalla, siksi perusteissa todetaankin, että ”Oppimisympäristöjen kehittämisessä otetaan huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä ja edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppilaita ohjataan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan kaikissa oppimisympäristöissä. Hyvä työrauha sekä ystävällinen ja kiireetön ilmapiiri tukevat oppimista.” Koska toistaiseksi on

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 288/2019 vp

vielä hyvin vähän tutkimusta erilaisissa oppimisympäristöissä oppimisesta, opetussuunnitelman perusteissa ei oteta kantaa siihen, millainen oppimisympäristö olisi parempi kuin toinen. Perusteissa korostetaan monipuolisia oppimisympäristöjä ja niiden valitsemista oppilaiden tarpeiden mukaan. Avoimista oppimisympäristöistä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa ei puhuta lainkaan.

Ylen uutisjutussa 2.11.2019 on yhdistetty neuropsykiatrin läheteiden lisääntyminen ja uusien opetussuunnitelman perusteiden käyttöönotto. Läheteissä nousu on tapahtunut vuosina 2014–2016, minkä jälkeen ne ovat kääntyneet uudestaan laskuun. On tärkeää huomata, että uudet opetussuunnitelman perusteet otettiin käyttöön 1.8.2016 vuosiluokilla 1–6, joten ajallista yhteyttä näiden välillä ei ole.

Vuosina 2018–2019 Opetushallitus on jakanut opetuksen järjestäjille noin 75 M€ valtion erityisavustuksia esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin. Avustuksia on voinut käyttää esimerkiksi ryhmäkokojen pienentämiseen, samanaikaisopettajien ja koulunkäynnin ohjaajien palkkaamiseen. Viime syksyn valtion erityisavustuksella on voitu myös palkata kouluihin esimerkiksi hyvinvointiohjaajia ja yhteisöpedagogeja. Valtionavustuksen saamisen indikaattoreina ovat olleet alueen väestön koulutustaso, maahanmuuttajien määrä ja työttömyysaste.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 todetaan, että ”oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Tuki annetaan oppilaalle ensisijaisesti omassa opetusryhmässä ja koulussa erilaisin joustavin järjestelyin, ellei oppilaan etu tuen antamiseksi välttämättä edellytä oppilaan siirtämistä toiseen opetusryhmään tai kouluun”. Lähtökohtana on siis lapsen etu. Oppilaan tuen tarpeen arvioinnissa ja opetusjärjestelyiden suunnittelussa on otettava huomioon edellä mainittu periaate. On mahdollista, että tukea tarvitsevan oppilaan opetus tapahtuu esimerkiksi pienryhmässä, mihin perustetektissäkin viitataan.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita on tulkittu väärin, kun esitetään sen vaativan oppilailta liikaa itseohjautuvuutta. Itseohjautuvampi työskentely on nostettu esiin opetussuunnitelman perusteissa opetuksen tavoitteena, ei asiana, joka oppilailta pitäisi olla kouluun tullessa tai hallussa jo perusopetuksen aikana. Omatoimisuuteen liittyviä taitoja tarvitaan niin arkielämässä kuin opinnoissakin, siitä syystä näitä on tarpeen harjoitella vähitellen, mutta se tapahtuu opettajan ohjauksessa. Opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaiden ikäkausit ja yksilöllisyys, joten esimerkiksi pienten oppilaiden kanssa kyse on oman työn suunnittelemisen harjoittelemisesta yhdessä ryhmän kanssa ja opettajan ohjauksessa.

Muun muassa perusopetuksen opetussuunnitelman virheellisten tulkintojen välttämiseksi ja paremman toimeenpanon tueksi hallitus käynnistää hallitusohjelman mukaisesti perusopetuksen laadun ja tasa-arvon hankkeita, joihin osoitetaan 180 miljoonaa euroa.

Helsingissä 26.11.2019

Opetusministeri Li Andersson